

METODY VÝZKUMU II

kvalitativní výzkum

PhDr. Irena Reifová, PhD
Mgr. Petra Jansa
LS2021/2022

Metodologie a paradigmatata kvalitativního výzkumu

Cíl kurzu: seznámit se s různými metodologiemi kvalitativního výzkumu

CO JE TO METODOLOGIE?

- Metodologie jako disciplína (obor studia metod)
- Metodologie jako vnitřní mechanismus výzkumu

METODOLOGIE JAKO TECHNIKA

Martyn Hammersley: metodologie jako technika x filozofie

Vědomosti/dovednosti potřebné pro provádění výzkumu: manuál, praktický průvodce, recept

Definice postupů a správné způsoby aplikace: pro začátečníky a studenty

Riziko proceduralismu: přílišné soustředění na explicitní pravidla a jejich následování, mechanická aplikace pravidel, oslabení kreativity

Riziko anarchismu: bezbřehost, rozplizlost, „nevědeckost“

METODOLOGIE JAKO FILOZOFIE

Výchozí předpoklady o povaze vědy obecně a o způsobu zkoumání výzkumného problému – naše paradigmatické stanovisko, perspektiva

Jak se díváme na předmět zkoumání? – Netflix jako příklad

- *Externí objekt, který chceme objektivně zachytit...*
- *Jev, kterému je připisován různý smysl...*
- *Předmět konfliktu ve společnosti a zdroj nerovností...*
- *Konstrukt daný determinujícím působením struktur...*

Vždy zahrnuje ontologické a epistemologické představy

Ontologie

- Co je to realita?

Epistemologie

- Jak můžeme poznávat realitu?

KVANTITATIVNÍ A KVALITATIVNÍ VÝZKUM

Předem připravené
proměnné (shora)

- Kategorie existují předem
- Tvoří je výzkumník/expert
- Kategorie na základě předchozích obecných teorií (dedukce)

Generování kategorií během
výzkumu (zdola)

- Žádná apriorní strukturace jevu
- Kategorie vzlínají postupně z dat
- Data „diktuje“ výzkumníkovi
- Kategorie vzešlé z jednotlivých případů (indukce)

Vymezování vůči kvantitativnímu výzkumu: neutrální x ortodoxní

Vznik sociálních věd: konec 19. stol., převzetí modelu přírodních věd
Kolem 1950: sociální vědy nedosahují srovnatelných výsledků

- Prohloubit aplikaci vzoru přírodních věd
- Opustit kopírování vzoru přírodních věd

CHARAKTERISTIKY KVANTITATIVNÍHO VÝZKUMU

Formulace obecných zákonů (nomotetické)

Testování hypotéz: hypotéza stanovena dedukcí z obecného zákona, jev předem strukturován pomocí proměnných

Užití numerických dat: počty, pořadí, míry jevů – matematické operace podle typu dat

Objektivita: vyloučen vliv subjektu výzkumníka, možnost replikace

Zobecnění: vzorky lze konstruovat tak, aby se poznatky daly zobecnit na celé populace jevů

CHARAKTERISTIKY KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU

Flexibilní, induktivní, řízený daty: není přesně stanoven plán, iterativní ; cílem je generovat kategorie (idiografické)

Nestrukturovaná data: data nejsou předem rozparcelovaná

Subjektivita: vždy jsou výsledky poznamenány vlivem osobnosti výzkumníka (vhled x chyba) – reflexivita (popis vztahu)

Studium přirozeného prostředí: omezená standardizace stimulů, na které respondenti reagují

Malý počet zkoumaných případů: platnost pouze v kontextu daného případu

GNOZELOGICKÉ PŘEDPOKLADY METODOLOGICKÝCH FILOZOFIÍ

esencialismus: významy jsou součástí věcí

- **pozitivismus:** objekty, ne subjekty

anti-esencialismus: významy jsou připisovány
zvnějšku

- **interpretativismus:** zdola, sociální aktéři
- **konstruktivismus:** shora, sociální struktury

METODOLOGICKÉ FILOZOFIE : POSITIVISMUS

August Comte (moderní vědecký pohled – progresivní náhrada za předchozí metafyzické systémy)

- univerzální zákony (jako v newtonovské fyzice, několik málo velice obecných zákonů vysvětlujících vše)
- na základě smyslového pozorování
- hypotézy odvozené z teorie lze potvrdit/vyvrátit objektivním pozorováním
- pozorování jsou hodnotově nezávislá
- korespondenční teorie pravdy

METODOLOGICKÉ FILOZOFIE : INTERPRETATIVISMUS

Rozumějící věda: lidská schopnost rozumět jiným lidským bytostem „zevnitř“

Inspirace kvalitativního výzkumu:

- Hermeneutika: výklad textů (řecké, římské, Bible) – Hans Gadamer
- Fenomenologie: Edmund Husserl – fenomén=věc sama o sobě; nepředpojatý vztah k věcem, fenomenologická redukce (uzávorkování)
- Pragmatismus: pravda není ideální reprezentace světa x pravdivost se měří růstem schopnosti jednat vůči okolnímu světu

METODOLOGICKÉ FILOZOFIE : KONSTRUKTIVISMUS

Proti teorii odrazu (realita se do naší mysli otiskuje)

Proti subjekt-objektovému dualismu (subjekt a objekt jsou oddělené entity)

Reprezentace reality se nevztahují k předem existující skutečnosti „out there“ a netranscendují ji

Skutečnost v procesu reprezentace teprve vzniká (je konstruována)

- Strukturalismus
- Poststrukturalismus

METODOLOGICKÉ FILOZOFIE : KRITICKÁ TEORIE

- Sociální terén jako střet, konflikt mezi silami usilujícími o změnu a silami usilujícími o stabilizaci daného stavu (změna, vývoj – předobraz u Hegela, Marxe)
- Nejen popisuje, ale i hodnotí – cílem je odkrýt podíl moci na udržování statu quo
- Výzkum administrativní (zkoumání částečných problémů s cílem je odstranit) x výzkum kritický (komplexní analýza systému, emancipace lidského subjektu, odstranění nerovností)